
ΑΠΟ ΠΟΥ Ν' ΑΡΧΙΣΟΥΜΕ;¹

Γράφτηκε τό Μάη τοῦ 1901

*Δημοσιεύτηκε τό Μάη τοῦ 1901
στήν ἐφημερίδα «Ἰσκρα» ἀρ. φύλλον 4*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

2 *Απαντα Λένιν. Τόμος 5.

Τό ἐρώτημα: «τί νά κάνουμε;» ὀρθώνεται τά τελευταία χρόνια μέ ἐξαιρετική δύναμη μπροστά στους ρώσους σοσιαλδημοκράτες. Δέν πρόκειται γιά ἐκλογή τοῦ δρόμου (ὅπως στά τέλη τῆς ἑνατης καί στίς ἀρχές τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα), ἀλλά γιά τό ποιά πραχτικά βήματα πρέπει νά κάνουμε καί πῶς ἀκριβῶς πρέπει νά τά κάνουμε σ' ἕνα γνωστό δρόμο. Πρόκειται γιά τό σύστημα καί τό σχέδιο τῆς πραχτικῆς δράσης. Καί πρέπει νά ὁμολογήσουμε πῶς αὐτό τό πρόβλημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν μεθόδων τῆς πάλης, πρόβλημα θεμελιακό γιά ἕνα κόμμα πού δρᾷ πραχτικά, ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νά μένει ἄλυτο γιά μᾶς, ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νά προκαλεῖ σοβαρές διαφωνίες πού ἀποκαλύπτουν θλιβερή ἀστάθεια καί ταλάντευση τῆς σκέψης. Ἀπό τό ἕνα μέρος, κάθε ἄλλο παρά πέθανε ἢ «οἰκονομιστική» κατεύθυνση², πού ζητᾷ νά κουτσουρέψει καί νά στενέψει τή δουλειά τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης καί τῆς πολιτικῆς ζύμωσης. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, σηκώνει, ὅπως καί πρὶν, μέ ἔπαρση τό κεφάλι ἢ κατεύθυνση τοῦ χωρὶς ἀρχές ἐκλεκτικισμοῦ, πού προσαρμόζεται σέ κάθε νέο «φύσημα τοῦ ἀνέμου» καί δέν εἶναι σέ θέση νά ξεχωρίζει τίς ἀπαιτήσεις τῆς στιγμῆς ἀπό τά βασικά καθήκοντα καί τίς μόνιμες ἀνάγκες τοῦ κινήματος στό σύνολό του. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ κατεύθυνση αὐτή ἔχει χτίσει τή φωλιά της στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο»³. Ἡ τελευταία της «προγραμματική» δήλωση — ἕνα στομφώδικο ἄρθρο μέ τόν πομπώδικο τίτλο «Ἱστορική στροφή» (τεῦχος 6 τοῦ «Λιστόκ „Ραμπότσεβο Ντιέλα“»⁴) — ἐπιβεβαιώνει πολύ παραστατικά τό χαρακτηρισμό αὐτό. Ὡς τά χτές ἀκόμα ἐρωτοτροπούσαμε μέ τόν «οἰκονομισμό», ἐκδηλώναμε τήν ἀγανάκτησή μας γιά τήν κατηγορηματική καταδίκη τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ»⁵, «μετριάσαμε» τή θέση τοῦ Πλεχάνοφ στό ζήτημα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, καί σήμερα παραθέτουμε κιόλας τά λόγια τοῦ Λήμπκνεχτ: «Ἄν οἱ συνθήκες ἀλλάξουν μέσα σέ

24 ώρες, πρέπει ν' αλλάξουμε καί τήν ταχτική μέσα σέ 24 ώρες», μιλάμε πιά γιά «γερή μαχητική ὀργάνωση» μέ σκοπό τήν ἀνοιχτή ἐπίθεση, τήν ἐφοδο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, μιλάμε γιά «πλατιά ἐπαναστατική πολιτική (γιά δέστε μέ πόση ἀποφασιστικότητα ἐκφράζονται: καί ἐπαναστατική καί πολιτική!) ζύμωση μέσα στή μάζα», γιά «συνεχές κάλεσμα σέ διαμαρτυρίες στους δρόμους», γιά «ὀργάνωση διαδηλώσεων στους δρόμους μέ ἔντονο (sic!*) πολιτικό χαρακτήρα» καί λοιπά, κτλ. κτλ.

Θά μπορούσαμε, ἴσως, νά ἐκφράσουμε τήν ἱκανοποίησή μας, γιά τό γεγονός ὅτι τό «Ραμπ. Ντιέλο» ἀφομοίωσε τόσο γρήγορα τό πρόγραμμα πού εἶχαμε διατυπώσει στό πρῶτο κίόλας φύλλο τῆς «Ἴσκρα»⁶ γιά δημιουργία ἰσχυροῦ ὀργανωμένου κόμματος, πού ν' ἀποβλέπει στήν κατάχτηση ὄχι ἀπλῶς ὀρισμένων παραχωρήσεων, ἀλλά καί τοῦ ἴδιου τοῦ φρουρίου τῆς ἀπολυταρχίας, τό ὅτι ὅμως αὐτοί πού ἀφομοίωσαν τό πρόγραμμά μας δέν ἔχουν καμιά σταθερή ἀποψη, μπορεί νά μᾶς χαλάσει κάθε εὐχαρίστηση.

Βέβαια, τό «Ραμπ. Ντιέλο» μάταια ἐπικαλεῖται τό ὄνομα τοῦ Λήμκνεχτ. Μέσα σέ 24 ὥρες μπορεί ν' αλλάξει κανείς τήν ταχτική τῆς ζύμωσης σ' ἓνα ὁποιοδήποτε εἰδικό ζήτημα, τήν ταχτική σέ ὅ,τι ἀφορᾷ μιά λεπτομέρεια τῆς ὀργάνωσης τοῦ κόμματος, ν' αλλάξει ὅμως, ὄχι μόνο σέ 24 ὥρες, μά ἔστω καί σέ 24 μῆνες τίς ἀπόψεις του γιά τό ἄν χρειάζεται ἢ ὄχι γενικά, πάντα καί ἀναφοισβήτητα, μιά μαχητική ὀργάνωση καί πολιτική ζύμωση μέσα στίς μάζες, αὐτό μπορεί νά τό κάνει μόνο ἓνας ἄνθρωπος χωρίς ἀρχές. Εἶναι γελοῖο νά ἐπικαλεῖται κανείς τή διαφορετική κατάσταση, τήν ἐναλλαγή τῶν περιόδων: ἡ δουλειά γιά τή δημιουργία μιᾶς μαχητικῆς ὀργάνωσης καί γιά τή διεξαγωγή πολιτικῆς ζύμωσης εἶναι ὑποχρεωτική σέ ὁποιαδήποτε κατάσταση, ὅσο «ἀσήμαντη καί εἰρηνική» κι ἄν εἶναι ἡ κατάσταση αὐτή, σέ περίοδο ὁποιασδήποτε «πτώσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος». Καί κάτι παραπάνω: σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν κατάσταση καί σέ τέτοιες ἀκριβῶς περιόδους εἶναι ἐξαιρετικά ἀναγκαῖα ἡ δουλειά πού ἀναφέραμε, γιατί στίς στιγμές τῶν ἐκρήξεων καί τῶν ξεσπασμάτων εἶναι πιά ἀργά νά δημιουργηθεῖ ὀργάνωση ἢ ὀργάνωση πρέπει νά εἶναι ἐτοιμη γιά ν' ἀναπτύξει ἀμέσως τή δράση της. «Ν' αλλάξεις σέ 24 ὥρες ταχτική!» Γιά ν' αλλάξεις ὅμως ταχτική, πρέπει νά ἔχεις προηγούμενα ταχτική, κι ἄν δέν ἔχεις μιά ἰσχυρή ὀργάνωση, δοκιμασμένη στόν

* — ἔτσι! Σύντ.

πολιτικό αγώνα σέ κάθε κατάσταση καί σέ κάθε περίοδο, ούτε λόγος μπορεί νά γίνει γιά συστηματικό, φωτισμένο από σταθερές ἀρχές καί αὐστηρά εφαρμοζόμενο σχέδιο δράσης, πού μόνο αὐτό ἀξίζει νά ὀνομάζεται ταχτική. Γιά κοιτάζτε στ' ἀλήθεια: μᾶς λένε πῶς ἡ «ἱστορική στιγμή» ἔβαλε μπροστά στό κόμμα μας ἕνα «ἐντελῶς καινούργιο» ζήτημα, τό ζήτημα τῆς τρομοκρατίας. Χτές «ἐντελῶς καινούργιο» ἦταν τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης καί τῆς πολιτικῆς ζύμωσης, σήμερα εἶναι τό ζήτημα τῆς τρομοκρατίας. Δέν εἶναι παράξενο ν' ἀκούς ἀνθρώπους πού σέ τέτοιο βαθμό δέ θυμούνται τό σόι τους, νά μιᾶνε γιά ριζική ἀλλαγὴ ταχτικῆς;

Εὐτυχῶς τό «Ραμπ. Ντιέλο» δέν ἔχει δίκιο. Τό ζήτημα τῆς τρομοκρατίας δέν εἶναι καθόλου καινούργιο, καί γιά νά φανεῖ αὐτό ἀρκεῖ νά θυμίσουμε μέ λίγα λόγια τίς διαμορφωμένες ἀπόψεῖς τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Κατ' ἀρχήν ποτέ δέν ἀπορίψαμε καί οὔτε μπορούμε ν' ἀπορίψουμε τήν τρομοκρατία. Ἡ τρομοκρατία εἶναι μιά στρατιωτική ἐνέργεια, πού μπορεί νά εἶναι ἀπόλυτα ὠφέλιμη καί μάλιστα ἀναγκαῖα σέ ὀρισμένη στιγμή τῆς μάχης, σέ ὀρισμένη κατάσταση τοῦ στρατοῦ καί σέ ὀρισμένες συνθήκες. Ἡ οὐσία ὅμως τοῦ ζητήματος βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι ἡ τρομοκρατία τούτη τῆ στιγμή δέν προβάλλεται καθόλου σάν ἐπιχείρηση στρατοῦ ἐν ἐκστρατεία, στενά συνδεμένη καί προσαρμοσμένη σ' ὅλο τό σύστημα τοῦ αγώνα, ἀλλά σάν μέσο μεμονωμένης ἐπίθεσης, αὐτοτελές καί ἀνεξάρτητο ἀπό κάθε στρατό. Καί σέ συνθήκες ἔλλειψης κεντρικῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης καί ἀδυναμίας τῶν τοπικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων ἡ τρομοκρατία δέν μπορεί νά εἶναι τίποτε ἄλλο. Γι' αὐτό ἀκριβῶς δηλώνουμε κατηγορηματικά, ὅτι στίς προκείμενες συνθήκες ἕνα τέτοιο μέσο πάλης εἶναι ἄκαιρο, ἄσκοπο· ἀποσπάει τήν προσοχή τῶν πύο δραστήριων ἀγωνιστῶν ἀπό τό πραγματικό, ἀπό τό πύο σπουδαῖο γιά τά συμφέροντα ὀλόκληρου τοῦ κινήματος καθήκον τους, ἀποδιοργανώνει τίς ἐπαναστατικές καί ὄχι τίς κυβερνητικές δυνάμεις. Θυμηθεῖτε τά τελευταῖα γεγονότα: μπροστά στά μάτια μας οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων καί τοῦ «ἀπλοῦ λαοῦ» τῶν πόλεων φλέγονται ἀπό τόν πόθο γιά αγώνα, ἐνῶ οἱ ἐπαναστάτες δέν ἔχουν ἕνα ἐπιτελεῖο καθοδηγητῶν καί ὀργανωτῶν. Σέ παρόμοιες συνθήκες τό νά πάρουν οἱ πύο δραστήριοι ἐπαναστάτες τό δρόμο τῆς τρομοκρατίας δέ δημιουργεῖ ἄραγε τόν κίνδυνο ν' ἀδυνατίσουν τά μαχητικά ἐκεῖνα τμήματα, πού μόνο σ' αὐτά μπορεί νά στηρίζει κανεῖς σοβαρές ἐλπίδες;

Μιά τέτοια ενέργεια δέ δημιουργεί άραγε τόν κίνδυνο νά κοπεΐ ή σύνδεση άνάμεσα στις έπαναστατικές όργανώσεις και στις σκόρπιες μάξες τών δυσσαρεστημένων, πού διαμαρτύρονται και είναι έτοιμες για άγώνα, είναι όμως αδύνατες άκριβώς γιατί είναι σκόρπιες; Και όμως αυτή ή σύνδεση άποτελεί ίσα-ίσα τή μοναδική έγγύηση τής έπιτυχίας μας. Άπέχουμε πολύ από τή σκέψη νά άρνηθούμε στά μεμονωμένα ήρωικά χτυπήματα κάθε σημασία· τό χρέος μας, όμως, είναι, χρησιμοποιώντας όλη μας τήν ενεργητικότητα νά προφυλάξουμε τόν καθένα από τήν προσήλωση στήν τρομοκρατία, από τήν άναγνώρισή της σαν κύριου και βασικού μέσου πάλης, πού σ' αυτό τόσο έντονα τείνουν σήμερα τόσοι πολλοί. Ή τρομοκρατία δέν μπορεί ποτέ νά καταστεί συνηθισμένη στρατιωτική ενέργεια: στήν καλύτερη περίπτωση μπορεί νά άποτελέσει άπλώς μιá από τίς μεθόδους άποφασιστικής έφόδου. Και προβάλλει τό έρώτημα: μπορούμε έμεις τούτη τή στιγμή νά καλέσουμε σέ μιá τέτοια έφοδο; Τό «Ραμπ. Ντιέλο», όπως φαίνεται, νομίζει ότι μπορούμε. Πάντως άναφωνεί: «Συνταχθείτε σέ φάλαγγες έφόδου!». Μά κι αυτό πάλι είναι παράλογος ζήλος. Ή κύρια μάζα τών στρατιωτικών μας δυνάμεων άποτελείται από έθελοντές και έξεγερμένους. Ο μόνιμος στρατός μας είναι όλος κι όλος μερικά μικρά τμήματα, όμως κι αυτά δέν είναι κινητοποιημένα, δέ συνδέονται μεταξύ τους, δέν είναι μαθημένα νά συντάσσονται σέ στρατιωτικές φάλαγγες γενικά και πολύ περισσότερο σέ φάλαγγες έφόδου. Κάτω άπ' αυτές τίς συνθήκες πρέπει γά είναι ξεκάθαρο για τόν καθένα πού είναι σέ θέση νά βλέπει τίς γενικές συνθήκες τού άγώνα μας, χωρίς νά τίς ξεχνά σέ κάθε «στροφή» τής ιστορικής πορείας τών γεγονότων, ότι στή δοσμένη στιγμή τό σύνθημά μας δέν μπορεί νά είναι «έφοδος», μά πρέπει νά είναι: «όργάνωση κανονικής πολιορκίας τού έχθρικού φρουρίου». Μ' άλλα λόγια: άμεσο καθήκον τού κόμματός μας δέν μπορεί νά είναι νά καλέσουμε τώρα κιόλας όλες τίς ύπάρχουσες δυνάμεις σέ επίθεση, παρά πρέπει νά είναι νά καλέσουμε στή συγκρότηση μιáς επαναστατικής όργάνωσης, ικανής νά ένώσει όλες τίς δυνάμεις και νά καθοδηγήσει τό κίνημα όχι μόνο κατ' όνομα, αλλά και στήν πραγματικότητα, δηλ. νά είναι πάντα έτοιμη νά ύποστηρίξει κάθε διαμαρτυρία και κάθε ξέσπασμα, χρησιμοποιώντας τα για τήν αύξηση και τήν ένίσχυση τών κατάλληλων για τήν άποφασιστική μάχη στρατιωτικών δυνάμεων.

Τά διδάγματα από τά γεγονότα τού Φλεβάρη και τού Μάρτη⁷ είναι τόσο πειστικά, ώστε είναι δύσκολο νά συναντήσει κανείς

σήμερα, από άποψη αρχών, αντιρήσεις για τό συμπέρασμα αυτό. Έκείνο όμως πού απαιτείται από μās τούτη τή στιγμή είναι νά λύσουμε τό ζήτημα πραχτικά και όχι από άποψη αρχών. Έκείνο πού απαιτείται δέν είναι απλώς νά ξεκαθαρίσουμε μέσα μας τί ειδους όργάνωση μās χρειάζεται συγκεκριμένα και για ποιά ακριβώς δουλειά μās χρειάζεται· εκείνο πού απαιτείται είναι νά έκπονήσουμε ένα όρισμένο σχέδιο όργάνωσης, έτσι πού ή οικοδόμησή της νά μπορεί ν' αρχίσει απ' όλες τίς πλευρές. Έπειδή τό ζήτημα είναι σπουδαίο και δέν επιδέχεται αναβολές παίρνουμε απομέρους μας τήν απόφαση νά υποβάλουμε στήν κρίση τών συντρόφων ένα προσχέδιο, τό όποιο αναπτύσσουμε πío λεπτομερειακά σέ μιά προσούρα, πού ετοιμάζουμε για τύωμα⁸.

Κατά τή γνώμη μας, ή άφετηρία τής δράσης, τό πρώτο πραχτικό βήμα για τή δημιουργία τής όργάνωσης πού θέλουμε, τέλος, τό κυριότερο νήμα, πού, όταν τό κρατάμε στά χέρια μας, θά μπορέσουμε ν' αναπτύσσουμε, νά βαθαινουμε και νά πλαταινουμε σταθερά αυτή τήν όργάνωση, πρέπει νά είναι ή ίδρυση μιάς πανρωσικής πολιτικής έφημερίδας. Μās χρειάζεται κατά πρώτο λόγο μιά έφημερίδα· χωρίς αυτή είναι αδύνατο νά διεξάγεται συστηματική, βασισμένη σέ αρχές και όλόπλευρη προπαγάνδα και ζύμωση, πράγμα πού άποτελεί μόνιμο και κύριο καθήκον τής σοσιαλδημοκρατίας γενικά και ένα έξαιρετικά επιταχτικό καθήκον τής σημερινής στιγμής, τώρα πού μέσα στά πío πλατιά στρώματα του πληθυσμού έχει ξυπνήσει τό ενδιαφέρον για τήν πολιτική, για τά ζητήματα του σοσιαλισμού. Και ποτέ δέν ήταν τόσο έντονα αισθητή, όσο σήμερα, ή ανάγκη όπως ή σκόρπια ζύμωση — πού γίνεται με τήν προσωπική επιροή, με τίς τοπικές προκηρύξεις, με τίς προσούρες κτλ., νά ολοκληρωθεί με τή γενικευμένη και συστηματική ζύμωση πού μπορεί νά διεξαχθεί μόνο με τόν περιοδικό τύπο. Μπορούμε νά ποδμε χωρίς υπερβολή πώς τό ασφαλέςτερο κριτήριο για τό πόσο σταθερά έχουμε όργανώσει αυτό τόν πρωταρχικότατο και ζωτικότατο κλάδο τής αγωνιστικής μας δράσης, είναι τό πόσο συχνά και ταχτικά εκδίδεται (και διανέμεται) ή έφημερίδα. Παράπερα, μās χρειάζεται ακριβώς μιά έφημερίδα πανρωσική. Άν δέ σταθούμε ίκανοί και ώστόσο σταθούμε ικανοί νά ενώσουμε μέσω του έντυπου λόγου τήν επίδρασή μας στό λαό και στήν κυβέρνηση, θά είναι ουτοπία νά σκεφτόμαστε για τό συνδυασμό άλλων, πío σύνθετων, πío δύσκολων, αλλά γι' αυτό και πío αποφασιστικών τρόπων επίδρασης. Τό κίνημά μας, και από ιδεολο-

γική και από πραχτική, οργανωτική, άποψη, πάσχει προπαντός από τή διασπορά, από τό ότι ή τεράστια πλειοψηφία τών σοσιαλδημοκρατών είναι σχεδόν όλοκληρωτικά άποροφημένη από τήν καθαρά τοπική δουλειά, πού στενεύει και τόν όρίζοντά τους, και τήν έκταση τής δράσης τους, και τή συνωμοτική έπιτηδειότητα και κατάρτισή τους. Σ' αυτήν άκριβώς τή διασπορά πρέπει ν' αναζητήσουμε τίς βαθύτερες αιτίες τής αστάθειας και τής τάλαντευσης, γιά τίς όποιες μιλήσαμε πιό πάνω. Καί τό πρώτο βήμα πρός τά μπρός γιά ν' άπαλλαγόμε άπ' αυτήν τή άδυναμία και νά μετατρέψουμε τά διάφορα τοπικά κινήματα σ' ένα ένιαίο πανρωσικό κίνημα πρέπει νά είναι ή ίδρυση μιās πανρωσικής έφημερίδας. Τέλος, μās χρειάζεται όπωσδήποτε μιá πολιτική έφημερίδα. Χωρίς πολιτικό όργανο δέ νοείται στή σύγχρονη Εύρώπη κίνημα, άξιο νά όνομάζεται πολιτικό κίνημα. Χωρίς πολιτικό όργανο είναι άπόλυτα άπραγματοποίητο τό καθήκον μας — νά συγκεντρώσουμε όλα τά στοιχεία τής πολιτικής δυσαρέσκειας και διαμαρτυρίας και νά γονιμοποιήσουμε μ' αυτά τό επαναστατικό κίνημα του προλεταριάτου. Κάναμε τό πρώτο βήμα, ξυπνήσαμε μέσα στήν εργατική τάξη τό πάθος γιά «οικονομικές» άποκαλύψεις, γιά τήν άποκάλυψη τής κατάστασης πού επικρατεί στά εργοστάσια. Πρέπει νά κάνουμε και τό επόμενο βήμα: νά ξυπνήσουμε σ' όλα τά λίγο-πολύ συνειδητά στρώματα του λαού τό πάθος γιά πολιτικές άποκαλύψεις. Δέν πρέπει νά μās άνησυχεί τό γεγονός ότι τή στιγμή αυτή οί φωνές πού κάνουν πολιτικές άποκαλύψεις είναι τόσο αδύνατες, άκούονται τόσο σπάνια και είναι τόσο δειλές. 'Η αίτία δέ βρίσκεται καθόλου στό γενικό συμβιβασμό μέ τήν αστυνομική αυθαιρεσία. 'Η αίτία βρίσκεται στό γεγονός ότι οί άνθρωποι πού είναι ικανοί και πρόθυμοι νά κάνουν άποκαλύψεις, δέ διαθέτουν ένα βήμα άπ' όπου θά μπορούσαν νά μιλήσουν, — δέν έχουν άκροατήριο, πού νά άκούει μέ πάθος και νά επιδοκιμάζει τούς όμιλητές, — βρίσκεται στό γεγονός, ότι οί άνθρωποι αυτοί δέ βλέπουν πουθενά μέσα στό λαό τή δύναμη, στήν όποία θ' άξιζε τόν κόπο ν' απευθύνονται μέ καταγγελίες ενάντια στήν «παντοδύναμη» ρωσική κυβέρνηση. Τώρα όμως όλα αυτά αλλάζουν μέ τεράστια ταχύτητα. Μιά τέτοια δύναμη ύπάρχει: είναι τό επαναστατικό προλεταριάτο, πού έχει άποδείξει ότι είναι πρόθυμο όχι μόνο νά άκούει και νά ύποστηρίζει τό κάλεσμα σε πολιτικό άγώνα, μά και νά ρίχνεται θαρραλέα στόν άγώνα. Τώρα είμαστε σε θέση, και είμαστε ύποχρεωμένοι νά δημιουργήσουμε τό βήμα γιά τό ξεσκέπασμα τής τσαρικής κυβέρνησης μπροστά

σ' όλο τό λαό· ένα τέτοιο βήμα θά είναι ή σοσιαλδημοκρατική έφημερίδα. Ή ρωσική εργατική τάξη, σέ διάκριση από τίς άλλες τάξεις και τά άλλα στρώματα τής ρωσικής κοινωνίας, δείχνει συνεχές ενδιαφέρον γιά τίς πολιτικές γνώσεις, παρουσιάζει συνεχώς (και όχι μόνο σέ περιόδους ιδιαίτερου αναβρασμού) τεράστια ζήτηση παράνομης φιλολογίας. Μέ τή μαζική αυτή ζήτηση, μέ τή δημιουργία εμπειρων επαναστατών καθοδηγητών, πού έχει ήδη άρχίσει, μέ τή συγκεντροποίηση τής εργατικής τάξης, πού τήν κάνει πραγματικό άφεντικό στίς εργατικές συνοικίες τών μεγάλων πόλεων, στους εργοστασιακούς συνοικισμούς και στίς εργοστασιακές κωμοπόλεις, τό προλεταριάτο είναι άπόλυτα σέ θέση νά αναλάβει τήν ίδρυση μιās πολιτικής έφημερίδας. Και μέσω του προλεταριάτου ή έφημερίδα θά διεισδύσει μέσα στους μικροαστούς τής πόλης, στους βιοτέχνες του χωριού και στους άγρότες και θά γίνει μιá πραγματική λαϊκή πολιτική έφημερίδα.

Ό ρόλος όμως τής έφημερίδας δέν περιορίζεται μόνο στή διάδοση ιδεών, μόνο στήν πολιτική διαπαιδαγώγηση και στήν προσέλευση πολιτικών συμμάχων. Ή έφημερίδα δέν είναι μόνο συλλογικός προπαγανδιστής και συλλογικός διαφωτιστής, μά και συλλογικός οργανωτής. Σάν συλλογικός οργανωτής ή έφημερίδα μπορεί νά παραβληθεί μέ τίς σκαλωσιές πού φτιάχνονται γύρω από ένα χτίριο πού χτίζεται και χαράζουν τό περίγραμμα τής οίκοδομής, διευκολύνουν τήν επικοινωνία ανάμεσα στους διάφορους οίκοδόμους, τούς βοηθούν νά κατανέμουν τή δουλειά και νά έχουν τήν έποπτεία τών κοινών άποτελεσμάτων πού έπιτεύχθηκαν μέ τήν οργανωμένη δουλειά. Μέ τή βοήθεια τής έφημερίδας και σέ σύνδεση μ' αυτή θά διαμορφώνεται από μόνη της μιá μόνιμη όργάνωση πού θ' άσχολεϊται όχι μόνο μέ τήν τοπική, μά και μέ τή συστηματική γενική δουλειά, πού θά μαθαίνει στά μέλη της νά παρακολουθούν προσεχτικά τά πολιτικά γεγονότα, νά εκτιμούν τή σημασία τους και τήν επίδρασή τους στά διάφορα στρώματα του πληθυσμού, νά επεξεργάζονται τίς κατάλληλες μεθόδους, μέ τίς όποιες τό επαναστατικό κόμμα θά επιδρά πάνω σ' αυτά τά γεγονότα. Και μόνο τό τεχνικό καθήκον — νά εξασφαλιστεί ό ταχτικός έφοδιασμός τής έφημερίδας μέ ύλη και ή ταχτική διανομή της — επιβάλλει νά δημιουργηθεί ένα δίχτυ από τοπικούς πράχτορες του ένιαίου κόμματος, πράχτορες πού νά έχουν ζωντανή επαφή μεταξύ τους, νά ξέρουν τή γενική κατάσταση, νά συνηθίσουν νά εκπληρώνουν ταχτικά τούς επιμέρους σκοπούς τής δουλειάς πού γίνεται

σέ πανρωσική κλίμακα καί νά δοκιμάζουν τίς δυνάμεις τους στήν ὀργάνωση τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἐπαναστατικῆς ἐνέργειας. Αὐτό τό δίχτυ πραχτόρων * θά ἀποτελέσει τό σκελετό ἐκείνης ἀκριβῶς τῆς ὀργάνωσης πού μᾶς χρειάζεται: ἀρκετά μεγάλης, ὥστε νά ἀγκυλιάσει ὀλόκληρη τή χώρα· ἀρκετά πλατιᾶς καί πολύπλευρης, ὥστε νά ἐφαρμόσει ἕνα αὐστηρό καί λεπτομερειακό καταμερισμό δουλειᾶς· ἀρκετά συνεποῦς, ὥστε νά μπορεῖ σέ κάθε περίπτωση, σέ κάθε «στροφή» καί ἀπρόοπτη ἀλλαγή νά κάνει σταθερά τή δουλειά της· ἀρκετά εὐλύγιστης, ὥστε νά μπορεῖ, ἀπό τό ἕνα μέρος, ν' ἀποφεύγει τή μάχη σέ ἀνοιχτό πεδίο μ' ἕνα συντριπτικά ὑπέρτερο ἐχθρό, ὅταν αὐτός ἔχει συγκεντρώσει σ' ἕνα μόνο σημεῖο ὄλες του τίς δυνάμεις, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος νά μπορεῖ νά ἐπωφελεῖται ἀπό τή δυσκινησία αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ καί νά τοῦ ἐπιτίθεται ἐκεῖ καί τότε, πού αὐτός λιγότερο περιμένει ἐπίθεση. Σήμερα μπροστά μας ὀρθώνεται ἕνα σχετικά εὐκολο καθῆκον — νά ὑποστηρίξουμε τούς φοιτητές πού κάνουν διαδηλώσεις στους δρόμους τῶν μεγάλων πόλεων. Αὐριο θά ἔχουμε ἴσως ἕνα πιά δύσκολο καθῆκον — λχ. νά ὑποστηρίξουμε τό κίνημα τῶν ἀγέργων σέ μιᾶ ὀρισμένη περιφέρεια. Μεθαύριο πρέπει νά βρεθοῦμε στή θέση μας, γιά νά πάρουμε μέρος κατά ἐπαναστατικό τρόπο σ' ἕνα ἀγροτικό ξεσήκωμα. Σήμερα πρέπει νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν ὄξυνση τῆς πολιτικῆς κατάστασης πού προκάλεσε ἡ ἐκστρατεία τῆς κυβέρνησης ἐναντία στά ζέμιστβο. Αὐριο πρέπει νά ὑποστηρίξουμε τό ξεσήκωμα τοῦ πληθυσμοῦ ἐναντία στίς αὐθαιρεσίες τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου ἀποχαλινωμένου τσαρικοῦ βασιβουζούκου καί νά βοηθήσουμε — μέ τό μπουκντάρισμα, μέ τίς διαρκεῖς παρενοχλήσεις, τίς διαδηλώσεις κτλ. — νά τοῦ δοθεῖ ἕνα τέτοιο μάθημα, ὥστε ν' ἀναγκαστεῖ νά ὑποχωρήσει ἀνοιχτά. Τέτοιος βαθμός μαχητικῆς προετοιμασίας μπορεῖ νά ἀποκτηθεῖ μόνο μέ τή συνεχή δράση πού ἀναπτύσσει ἕνας ταχτικός στρατός. Κι ἂν ἐνώσουμε τίς δυνάμεις μας γιά τήν ἐκδοση μιᾶς κοινῆς ἐφημερίδας, μιᾶ τέτοια δουλειά θά προετοιμάσει καί θ' ἀναδείξει ὄχι μόνο τούς πιά ἱκανούς προπαγανδιστές, ἀλλά καί τούς πιά ἐπι-

* Εἶναι αὐτονόητο ὅτι οἱ πράχτορες αὐτοί θά μπορέσουν νά δουλέψουν μέ ἐπιτυχία μόνο ὑπό τόν ὄρο ὅτι θά βρίσκονται σέ πολύ στενή ἐπαφή μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές (ὀμάδες, ὀμίλους) τοῦ κόμματός μας. Καί γενικά ὄλο τό σχέδιο πού χαράξαμε δέν μπορεῖ, βέβαια, νά πραγματοποιηθεῖ παρά μόνο μέ τήν πιά ἐνεργό ὑποστήριξη τῶν ἐπιτροπῶν πού πολλές φορές ἔκαναν βήματα πρὸς τήν ἐνοποίηση τοῦ κόμματος καί πού — ἔχουμε τήν πεποίθηση — θά πετύχουν τήν ἐνοποίηση αὐτή σήμερα-αὐριο, μέ τή μιᾶ ἢ τήν ἄλλη μορφή.

δέξιους οργανωτές, τούς πιά προικισμένους πολιτικούς ηγέτες του κόμματος, πού θά είναι ίκανοί νά δόσουν, στην κατάλληλη στιγμή, τό σύνθημα τής αποφασιστικής μάχης και νά τή διευθύνουν.

Κλείνοντας, θά θέλαμε νά προσθέσουμε λίγα λόγια, γιά νά αποφευχθεί μιά ένδεχόμενη παρεξήγηση. Μιλήσαμε όλο τό διάστημα γιά τή συστηματική, προγραμματισμένη προετοιμασία, μ' αυτό όμως δε θέλαμε καθόλου νά πούμε ότι ή άπολυταρχία μπορεί νά πέσει άποκλειστικά και μόνο ύστερα από μιά συστηματική πολιορκία, είτε από μιά οργανωμένη έφοδο. Μιά τέτοια άποψη θά ήταν ένας παράλογος δογματισμός. Άπεναντίας, είναι πολύ δυνατό και ιστορικά πολύ πιά πιθανό ή άπολυταρχία νά πέσει κάτω από τήν πίεση μιάς από τίς αυθόρμητες εκείνες εκρήξεις ή εκείνες τίς άπρόβλεπτες πολιτικές περιπλοκές, πού τήν άπειλούν συνεχώς άπ' όλες τίς πλευρές. Κανένα, όμως, πολιτικό κόμμα δέν μπορεί, χωρίς νά πέσει σέ τυχοδιωχτισμό, νά στηρίξει τή δράση του μόνο σέ τέτοιες ένδεχόμενες εκρήξεις και περιπλοκές. Πρέπει ν' ακολουθήσουμε τό δρόμο μας και νά κάνουμε άπαρέγκλιτα τή συστηματική δουλειά μας, και, όσο λιγότερο θά υπολογίζουμε σέ άπρόοπτα τόσο μεγαλύτερη θά είναι ή πιθανότητα ότι δε θά μās ξαφνιάσει καμιά «ιστορική στροφή».
